

OBEČNÉ ASPEKTY PÉČE O ŽÁKY S SPU DYSLEXIE

Specifické poruchy učení a chování
pro 1. stupeň

OBSAH PŘEDNÁŠKY

- **obecné aspekty péče o žáky s SPU**
 - projevy SPU
 - obecné zásady a doporučované přístupy u žáků s SPU
- **dyslexie**
 - okruhy obtíží a jejich důsledky
 - promítání obtíží do konkrétních nároků předmětů,
 - přístupy k žákům s dyslexií,
 - co pomáhá...

Kdy je možné provést diagnostiku SPU?

Kdo provádí diagnostiku?

Jaká je úloha třídního učitele?

*Čeho si může všítat? Co je signálem rozvahy,
že by se mohlo jednat o SPU?*

PROJEVY SPU

(Jucovičová a kol. 2007)

- výrazné a dlouhodobé obtíže ve čtení, psaní, počítání nebo pravopise, které nelze vysvětlit výukovým zanedbáním, sníženými inteligenčními schopnostmi, nezájmem, stresem...
- typické specifické obtíže
- výrazná disproporce mezi úrovní školních výkonů a předpokládanou úrovní jeho celkových schopností – „má navíc“
- výrazné výkyvy ve školních výkonech
- problematika resistantní vůči běžným výukovým postupům (př. snížená kvalita písma i po několika přepisech)

DOPORUČOVANÉ PŘÍSTUPY

- diagnostika ve správnou dobu
- spolupráce s rodiči, „táhnout za jeden provaz“
- navazující intervence
 - na odborném pracovišti
 - ve škole
- změny v rodině
- změny ve škole
- učitel – modifikace v přístupech
- příprava na budoucnost
- učební styly, strategie
- postavení žáka ve třídním kolektivu

OBECNÉ ZÁSADY PŘÍSTUPU

(Kucharská, 2004)

- umožnit, aby žák podával co nejlepší výkon v souladu se svou poruchou i svými schopnostmi – rozpoznat vědomosti a dovednosti, které nejsou zkresleny poruchou
- předcházet psychosociálním problémům – uzavřenost, sociální izolace, agresivní formy chování
 - dlouhodobý stres
 - nepatřičné upozorňování na neúspěšnost
 - zdůvodňování příčin (hloupý, líný, nemá zájem)

POMOC PŘI ZVLÁDNUTÍ UČIVA

předpoklady pro snazší zvládnutí učiva

- motivace
- rozlišování podstatných a méně podstatných informací
- napomáhat s uspořádáním osvojovaných informací
- vlastní aktivita
- systém (předchozí znalosti – nové informace)
- rozvoj představivosti
- pravidelné opakování
- dosavadní zkušenosti, prostředí školní třídy, atmosféra ve třídě

MODIFIKACE V PŘÍSTUPECH

obecné modifikace v přístupech učitelů

- u všech typů poruch **volit** ty **přístupy**, které žáka **povzbudí** a které mu **umožní podat lepší výkon**
- nevystavovat zbytečně žáka těm **činnostem**, ve kterých víme, že v **nich selže**
- poskytovat žákovi **pomůcky**, které mu mohou pomoci překonávat potíže způsobené poruchou,
- poskytovat na **úkoly dostatek času**, žák by neměl být stresován
- **tolerovat** případné **projevy nepozornosti** - pracovat s pozorností dítěte, předcházet únavě (např. častým střídáním činností, osvěžením, psychorelaxačním cvičením)
- podle individuálních potřeb dítěte **volit a měnit požadované přístupy**
- **hodnotit** jen to, co dítě **zvládlo v časovém limitu**, nehodnotit to, co již žák nestihl vypracovat (řada dětí trpí pomalejším pracovním tempem),
- při **hodnocení** nepoužívat srovnávání s ostatními spolužáky bez SPU, ale vycházet **z individuální normy** - v čem se dítě zlepšilo, co se naučilo
- užívat **alternativních forem hodnocení a klasifikace** (slovní hodnocení)

DOMÁCÍ PŘÍPRAVA

- „**stereotyp**“ a **důslednost** v přípravě na vyučování – určitá hodina, pracovní místo
- práce v **kratších intervalech**, střídání činností
- **nutnost spolupráce** i na 2. stupni
 - kontrola výsledků, ale i postupů
 - jednotný systém kontroly se školou
- problémy s **bezprostředním vybavováním** → více času na vstřebání látky, více opakování
- **klidný, vstřícný** přístup
- **podpora, pochvala** za snahu i malé pokroky

SPU NA 2. STUPNI

■ častý předpoklad:

- porucha na 2. stupni již zkompenzována
- žáci s těmito poruchami se nemají objevovat na tzv. výběrových školách (základní školy s rozšířenou výukou některých předmětů, střední školy)

■ často ale:

- nekompenzované poruchy – percepčně motorické obtíže přetrvávají
- rozvoj sekundární problematiky (výuková oblast, psychika dítěte)

NESPRÁVNÉ POSTOJE

nesprávné postoje v práci s dětmi s SPU

- neuznávání, zlehčování problematiky SPU
- pouze formální používání metod tolerantního přístupu, hodnocení a klasifikace
- nadměrně tolerantní přístup
- nesprávná, neodborná reedukace
- srovnávání dítěte s SPU s ostatními žáky

DYSLEXIE

- **specifické problémy při rozvoji čtení**
- vznik: v důsledku specifických – vývojových obtíží
- odlišovat mezi:
 - pomalu se rozvíjející čtení
 - nerozvinuté čtení
 - dyslektické čtení

ČTENÍ

- Rychlost čtení
 - pomalé čtení
 - rychlé, ale chybové
- Technika čtení
 - příliš dlouho přetrvává hláskování – slabikování – čtení po slovech
 - specifické obtíže v technice (dvojí čtení)
- Chybovost ve čtení:
 - specifické chyby (záměny písmen, přesmykování slabik, vynechávání písmen, slabik, slov a vět)
 - přidávání písmen, slabik a slov
 - vynechávání diakritických znamének
 - domýšlení koncovek slov
- Porozumění čtenému
 - narušení obsahu, ne nutně ale dyslektik musí mít v tomto parametru problém!!!
- Průvodní projevy – mohou se stát zdrojem posměchu dětí!

CO POMÁHÁ?

- **Specifický nácvik čtení:** (čtení se naučí jen čtením)
 - odborný pracovník (v souhlasu s typologií a dílčími problémy ve funkcích, nejen reedukace čtení, ale rozvoj dílčích funkcí)
 - nejen v poradně či SPC, ale i ve škole (školní ps., sppg, proškolený učitel)
 - trénink v domácím prostředí (pravidelně, ale málo – nepřetěžovat!!!)
 - práce na jednotlivých **parametrech čtení:**
 - rozvoj techniky čtení:
 - spojení grafém - foném, slabika, plynulost spojitého čtení
 - čtenářské tabulky, čtenářské okénko,
 - čtení párové, v duetu, střídavé čtení
 - porozumění čtenému
- podpora **zájmu o čtení**, rozvoj čtenářství, rozvoj gramotnosti,
- dnes žákům s obtížemi ve čtení pomáhá i **PC**
- existence **výukových programů** pro učení i nápravu čtení

DYSLEXIE A JEDNOTLIVÉ PŘEDMĚTY

Dyslexie – promítání obtíží do konkrétních nároků předmětů

Které obtíže může mít dyslektik při zvládnání nároků spojených s daným předmětem?

- Primární obtíže ve čtení – v českém jazyce se postupně přenášejí do dalších předmětů, ve kterých je postupně dovednost čtení vyžadována
- Čtení se stává postupně stále důležitějším nositelem učení
- Na 2. stupni – nároky na rychlost čtení, pohotovost a samostatnost při zpracování informací na základě čtení textu
- Snížená sebedůvěra ve čtení může být nositelem strachu z předmětu i výkonnosti v něm
- Může se ale při vhodném přístupu učitele naopak podařit vyniknout díky jiným schopnostem než je čtení (logika, vhled do řešení, intuice, kreativita...)

Konkretizujte problémy v některém z předmětů....

PŘÍSTUPY K ŽÁKŮM S DYSLEXIÍ

- **nenutíme ho ke čtení nahlas před třídou**, některé děti ale chtějí číst před třídou!!! – **variabilita přístupů k němu**, rozlišování, co konkrétní žák potřebuje
- pro čtení volíme spíše **kratší**, jazykově jednodušší texty, s dostatečně velkými písmeny,
- pokud se zde vyskytují **těžká či neznámá** slova, nacvičíme jejich čtení předem,
- **vhodný výběr literatury** pro čtení – podpora zájmem, „blízkostí“ textu, nutná kontrola porozumění textu!!!
- **tolerujeme zvýšenou únavu při čtení** a to, že dítě nedokáže sledovat text stejně hbitě jako jeho spolužáci – má-li žák číst nahlas, sledujeme, zda je v textu orientován,
- dítě se může **ztrácet v textu**, proto jej nekáráme, že neví, kde třída čte → pomůžeme mu najít „ztracené“ místo v textu

PŘÍSTUPY K ŽÁKŮM S DYSLEXIÍ

- umožníme použití **pomůcek**, které usnadňují čtení (okénko, sponka, záložka),
- nepodporujeme **srovnávání dyslektiků** v rychlosti čtení,
- nepoužíváme **metodu rychlého zpracování textu** či orientace v něm,
- **dát dostatek času na čtení**, pokud je to pro žáka problém,
- **domácí čtení** – pravidelnost, ne „tlusté“ knihy, spíše kratší příběhy, vhodné encyklopedie, s obrázky
- **zajistíme nápravu čtení** (u proškoleného učitele, speciálního pedagoga, v poradně aj.) s využitím speciálně pedagogických metod nápravy v oblasti zrakového vnímání a očních pohybů, sluchového vnímání (analýzy a syntézy, diskriminace) a řeči aj.

PŘÍSTUPY K ŽÁKŮM S DYSLEXIÍ

- nezapomínáme, že se porucha promítá i do dalších **předmětů** (např. v matematice ve slovních úlohách), proto kontrolujeme porozumění přečteného textu aj.
- naučit **pracovat s textem** – klíčová slova, podtrhávání, osnova
- kontrolovat správnost porozumění
- využívání názorných pomůcek, audiovizuální techniky, pohyb
- pomoci nalézt vhodný **učební styl**
 - podtrhávání, zvýraznění podstatného
 - vyjádření obsahu textu obrázkem
 - předříkávání, vypracování osnovy
 - učení se poslechem (namluvení na diktafon)...